

EMLÉKEK ÉS LELETEK.

SZENT LÁSZLÓ KIRÁLY KAR-EREKLYETARTÓJA RAGUZÁBAN.

A keresztény egyházi művészetnek, a legrégebb időktől fogva, termékeny munkatért nyitott meg az ereklyék cultusa, mely a buzgó hívek bőkezű kegyeletét arra készítette, hogy az ereklyetartókat értékes anyagból, művészi díszszel állíttassák elő, avatott ötvösöktől. Ezeknek leleményes műzslése a legnagyobb változatosságot honosította meg a formákban.

A sarkofágok és ládák, mutatók (ostensóriumok) és kereszttek mellett, az ereklyetartók legsajátosabb fajtát képezik azok, melyek a fej, kar, kéz, lábszár stb. formáját tüntetik föl, a szerint, a mint a megfelelő testrész befogadására vannak hivatva. Rendesen ezüstből készültek, gyakran drágakövekkel és gyöngyökkel, zománczsal és filigránnal vannak díszítve.

Régi történeti emlékekből, különösen a leltárakból tudjuk, hogy ilyen ereklyetartókban hazánk székesegyházai és monastorai nem szütkölködtek.* Azonban a mohácsi vészt megelőző korból csak néhány maradt fenn napjainkig köztük a legismertebb szent Lászlónak a győri székesegyházban őrzött hermája, vagyis fej-alakú ereklyetartója.**

Ellenben Dalmácia, mely egykor a magyar korona melléktartománya volt, a fej-, kar- és lábszár-alakú ereklyetartóknak feltűnően nagy tömegét mutathatja föl. Leggazdagabb e tekintetben Raguzavárosa, hol a székesegyház, a dominikánusok és franciscánusok kincstáraiban számuk a százat jóval meghaladja.

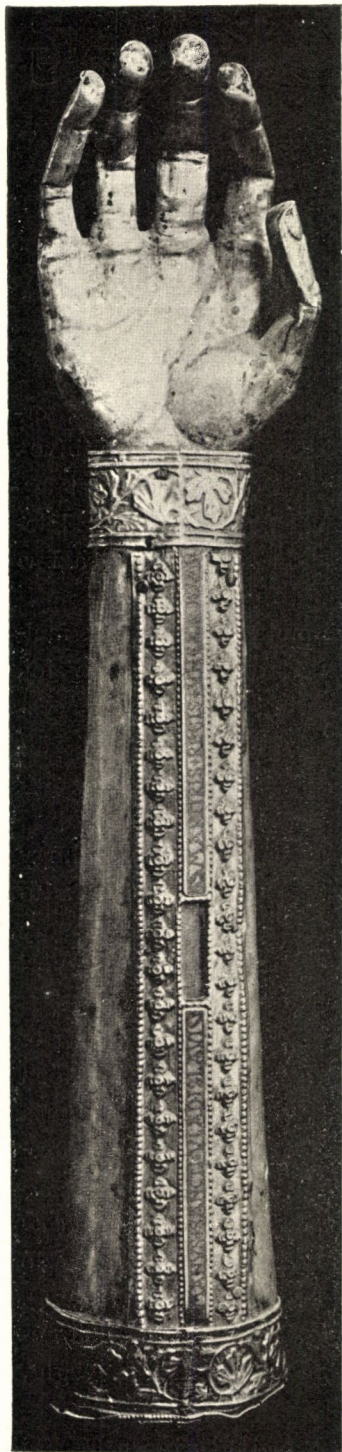
Néhány hét előtt ezen nevezetes helyet meglátogatván, *Gelcich* tanár, Ragúza érdemes történetírója, felhívta figyelmemet szent László király ereklyetartójára, mely a franciscánusok birtokában van. (1. ábra).

Ez 36 cm. hosszú ezüst kar, mely aranyozott trébelt díszítmenyekkel van ékesítve. A kar-henger hosszában két sáv fut végig,

* Ipolyi Arnold: Középkori magyar ötvös-művek. A magyar szent királyok mellszobrai és ereklyetartóink. (Magyar műtörténeti tanulmányai. Budapest. 1873. I. 261—444.)

** Ezen szent királynak a zágrábi székesegyházban őrzött kéz-alakú ereklye-tartója 1600-ban készült, u. o. 382.

1. ábra.

mely pontozott keret között virágok keresztbe állított szirmaiból van alakítva. A két csuklyóját és a kar alsó végét dupla gyöngysorok között indák és hajlékaikból nyiló szőlőlevelek veszik körül. A kar alsó végét 6 cm. átmérőjű lemez zárja be, (2. ábra) melyen Sámson alakja látható, a mint az oroszlánon lovagol és száját kezeivel kifeszíti; testét térdig erő ruha fűdi, vállairól köpeny leng fölfelé; a háttért granátalma, levelek és kalász alakú gyümölcsök díszítik.

2. ábra.

A kar hosszában végigfutó sávok között, közepén niello-technikával, a kezdő renaissance ízlés hatása alatt módosult gót majuskulás betűkkel a következő fölirat van alkalmazva: «*Manus sancti Vladislavi martiris regis Vngarorum*». A harmadik és negyedik szó között üveg fődelen át látható az ereklyetartóban elhelyezett csont-ereklye.

Feltűnő, hogy szent László királyt a fölirat vértanúnak mondja. Az ötvös tévedését az a körülmény magyarázhatja meg, hogy egyidőben több vértanú ereklyéi számára készítvén tartókat, a magyar szent

király neve mellé is helyezte a vértanú jelzöt. És csakugyan ugyanott, a raguzai franciscanusoknál, egy másik kar-ereklyetartó van, mely szent Sergius vértanú ereklyéje számára készült, és a szent László ereklyetartójával mind méretekben mind a díszítményekben teljesen egyenlő.

A mi a mű korát illeti, a díszítmények stylusa és a fölirat betűinek idoma kétségtelenné tesz, hogy azt a xv. század első felébe kell helyeznünk. Annak meghatározására, hogy hol készült, egyelőre semmi féle támponttal nem rendelkezünk.

Hogy megállapítsam mikor és miképen került az ereklyetartó Raguzába, áttekintettem a zárda ereklye-készletéről készült régibb lajstromokat, s miután ezekben nem akadtam nyomára, más dalmátiai zárdák lajstromaihoz fordultam. És csakugyan, a stagnói franciscanus-zárda egyik ereklye-leltárában megtaláltam szent László király kar-ereklyetartóját, melynek azonosságát a raguzaival a feljegyzett fölirat bizonyítja.

A stagnói zárda, mely a mult század végén szűnt meg létezni, Dalmátiának Herczegovina felé eső részében feküdt; így tehát a török uralom alá jutott Boszniával szoros összeköttetésben állott. Az ismertett ereklyetartó eszerint Stagnóba Boszniából kerülhetett, hol a szent Ferencz-kolostoraiban a magyar szent királyok emléke mindig kegyeletes cultus tárgya volt, és utódaik ajándékait a legújabb időkig gondosan őrizték meg.

Szent István király jobbjáról, melyet a raguzai dominikánusok zárdájából Mária Terézia királynő hozott Budára, a hagyomány szintén azt tartotta, hogy Raguzába Boszniából került.**

Ezen szerény műtörténelmi adalékkal a szakférfiak figyelmét a raguzai egyházi kincstárakra óhajtottam irányozni. Alapos tanulmányozásuk bizonyára nem egy magyarországi származású ereklyetartó nyomaira fogna vezetni.

Budapest, 1898 május 20-ikán.

Fraknoi Vilmos.

* A Masser-féle kézirat gyűjteményben, 265. szám alatt, a raguzai franciscanusok könyvtárában.

** Pray. Dissertatio critica de s. dextera. (Bécs. 1771.) 51.